

Universal Declaration of Human Rights - Kabardian

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

Цыху Хуэфащэхэм Теухуа Дунейпсо Джэпсалъэ

Дунейпсо къэрал зэгухъэныгъэм и зэхуэсу 1948 гъэм дыгъэгъазэм и 10-м щылам къыщапщтащ 217 А (III) зи бжыгъэ унафэмкIэ.

Дунейпсо Къэрал Зэгухъэныгъэм (ДКъЗ) и Зэхуэсым егъэлур;

Дунейпсо цыхугъэм къыхиубыдэ дэтхэнэ зы цыхури зэгухъэныгъэри;

мы джэпсалъэр сытым щыгъуи я нэгум щIагъэтурэ мыбы къыщыхэщ цыху хуэфащэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ я нэлэ зэрытрагъэтым, хуащI лъытэныгъэм егъэджэныгъэ-гъэсэныгъэ гъуэгукIэ зрагъэужьыну;

хэгъэгу кIуэцIхэми дунейпсоми кIуэхукIэ нэхъри зыщызужь амалхэр зыхуагъэщхъэпэурэ мы зэгухъэныгъэшхуэм хэт къэралхэм езым я лъэпкъхэри, я унафэм щIагъэт нэгъуэщI къэралхэм я лъэпкъхэри къызэщIубыдэу, дунейпсом и дэнэ щыпIи мы цыху хуэфащэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ лъэщу щызрагъэкIуэным, къыщапщтэным, щагъэзэщIэным хуцIэкъунхэу,

цыху хуэфащэхэм теухуауэ жылагъуэхэми лъэпкъхэми я зэхуэдэ идеал щапхъэхэр къэзыгъэуэв мы дунейпсо джэпсалъэр.

1-нэ пычыгъуэ

Цыху псори щхъэхуиту, я цыхымырэ я хуэфащэхэмрэкIэ зэхуэдэу къалъхур. Акъыlrэ зэхэщIыкI гъуазэрэ ялэщи, зыр зым зэкъуэш зэхащIэ яку дэлъу зэхуштыгъын хуейхэщ.

2-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыхури зэхуэдэу хуитщ мы джэпсалъэм хэт цыху хуэфащэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ зыхуигъэщхъэпэну, зыщыщ расэм, и фэм, цыхубз-цыхухъуу зэрыштытым, и бзэм, иIыгъ диным, политичнэ е нэгъуэщI еплъыкIэу иIэм, лъэпкъыу е цыху гупу къызыыхэкIам, мылкъуу иIэм, къыщалъхуа-къыздалъхуам емылбытауэ зэхэгъэжыншэу, хуэгъэкIуэтэныгъэншэу.

КъинэмыщIауэ, къэрал щхъэхуити, нэгъуэщIым и унафэ щIэти, щхъэхуитыжныгъэ (автономие) зимыи, нэгъуэщIу зы щхъэхуитыныгъэ лъахъэ зытелъи, сыт хуэдэрей къэралым и цыхуу щытми дэтхэнэ зы цыхум зэхэгъэжыныгъэ хуащI хъунукъым зыщыщ къэралым и политичнэ е юридическэ системэ е дунейпсо къэралхэм я зэхуакум щилэ статусым къыхэкIыу.

3-нэ пычыгъуэ

Псэуныр, щхъэхуитыныр, шынагъуэншагъэр хэти и хуэфащэщ.

4-нэ пычыгъуэ

Хэти пщылIыу плъытэ е пщылIыпIэ ибгъэт хъунукъым, сыт хуэдэ щIыкIэуи пщылIыгъэр, пщылI щэн-къэщэхуныр зыми хуэбдэ мыхъуну къуэдыщ.

5-нэ пычыгъуэ

Хэти лъэщыгъэ епхьэлIэ хъунукъым, залымыгъэкIэ, цIыхугъэм къемызэгъу е и напэр зыгъэулыин хуэдэкIэ удзекIуэ, апхуэдэ тезыр теплъхъэ хъунукъым.

6-нэ пычыгъуэ

Хэти хуэфашцэ дэнэ щIыпIи цIыхуу, юридическэ лицоуэ къыщалтытэну.

7-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цIыхури къэрал хабзэм и пащхъэ щызэхуэдэщ икIи къэрал хабзэм къэхъумэныгъэхэр зэхэгъэжыншэу, я зэхуэдэу зыхуагъэщхъэпэну хуитц. зэхэгъэжыншэу, зэхуэдэу хуэфашцэ мы джэпсалгъэм къемызэгъ, зэхэгъэж зыхэлъ IуэхущIафэхэми, апхуэдэ IуэхущIафэм сыт хуэдэуи тегъэгущхуэнми къыщахъумэну.

8-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цIыхум хуитыныгъэ иIэщ хабзэ нэхъыщхъэм е къэрал хабзэм къырипэс цIыху хуэфашцэхэр зыкътэ IуэхущIафэ къыщыхъукIэ хуитыныгъэ зиIэ хеящIэхэм зыхуигъэзэну, зыкъригъэхъумэну.

9-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цIыхури лажъэ имыIэу яубыд, ягъэтIыс е егъэзыгъэкIэ нэгъуэщI щIыпIэ яху хъунукъым.

10-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цIыхуми хуитыныгъэ иIэщ и хуэфашцэхэр, и хуитыныгъэхэр щаубзыхукIэ икIи езым зы лажъэ къыщытралгъэкIэ зыми фIэмылIыкI, зыми и унафэм щIэмыт, имытелгъхъэ хеящIэ щхъэхуит псэхуитыр захуагъэкIэ икIи нахуэуэ и Iуэхум иригъэплъыну хуеину.

11-нэ пычыгъуэ

1. Зы лажъэ/щIапхъэджагъэ зытралгъхъэ дэтхэнэ зы цIыхури зиухийжын зыхуэныкъуэну шынагъуэншагъэхэр зыщигъуэтыну хеищIэгъу нахуэм и кIэхуы, къэрал хабзэм тету ягъэкъуаншэхункIэ хейуэ къалгытэр, мыхеифэ къраплгыркъым.

2. Хэти ягъэкъуаншэ хъунукъым, щищIэм щыгъуэ къэрал хабзэкIэ е Дунейпсо хабзэкIэ щIэпхъэджагъэу ямыбжа зы Iуэху зерищIам е ищIапхъэу къащыхъу зэрымщIам щхъэкIэ. Хэти щIапхъэджагъэ щищIам щыгъуэ хуэгъэувау щыта тезырым нэхъыбэ тралгъхъэ хъунукъым.

12-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цIыхум и гъащIэ унейм, и унагъуэм, и унэм е зэрызэрыщIэ щIыкIэхэм щхъэусыгъуэншэу зыри къыхэзэрыхъ хъунукъым, и напэм, и цIэм къеIусэ Хэти хуитыныгъэ иIэщ мыхуэдэ къыхэзэрыхъыныгъэхэм къэрал хабзэкIэ зыкътырыгъэхъумэну.

13-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цIыхум хуитыныгъэ иIэщ дэтхэнэ зы къэрал и щIыналгъэм щхъэхуиту щызекIуэну, щыпсэуноу.

2. Дэтхэнэ зы цIыхум хуитыныгъэ иIэщ езы и къэралри хэту дэтхэнэ зы къэралым иIэпхъукIыну икIи щIэрыщIэу нигъэзэжыну.

14-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыыхум хуитыныгъэ илэщ залымыгъэ/лей кыщрахым и щхьэр нэгъуэщI кърал иригъэзыну, щхьэегъэзныгъэ амалхэр зыхуигъэщхьэпэну.

2. Ауэ пэжыпэу политичнэу щымыт щIэпхъэджагъэхэм е Дунейпсо кърал зэгухьам и мурад, и бзыпхъэ къемызэгъ IуэхущIафэхэм кыыхэкI дауэдапщэхэм щыгъуэ мы хуитыныгъэр зыхуэбгъэщхьэпэ хъунукъым.

15-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыыхум хуитыныгъэ илэщ зы къралым и цыыхуу щытыну.

2. Дэтхэнэ зы цыыхур зицыхуу щыт къралым щхьэусыгъуэншэу хэбгъэкI е нэгъуэщI къралым и цыыху хъуну илэ хуитыныгъэм хэбгъэн хъунукъым.

16-нэ пычыгъуэ

1. Зи ныбжь ирикъуа дэтхэнэ зы цыыхухъуми цыыхубзми хуитыныгъэ илэщ кызыыхэкIа лъэпкъым, зи цыыхуу щыт къралым е дину иыгъым кыыхэкI пэрыуэгъу кыыхуэмыуву, хуиту кыишэну, дэкIуэну, унагъуэ иухуэну.

2. Зэрышэн-зэдэкIуэным теухуа зэзэгъныгъэр (нэчыхьыр), зэрышэну-зэдэкIуэнухэм езым я щхьэхуитыныгъэ пэжрэ я фIэфIыныгъэ икъурэкIэ яухуэр.

3. Унагъуэр, жылагъуэ-лъэпкъ псэукIэм и лъабжьэ нэхъыщхьэщи, жылэми къралми къехъумэр.

17-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыыхум хуитыныгъэ илэщ езым и унейуэ е нэгъуэщIхэр илэхьэгъууэ мылкъу зригъэлэну.

2. Дэтхэнэ зы цыыхур щхьэусыгъуэншэу и мылкъу пэлэщIэ е лъымылэсыф пщIы хъунукъым.

18-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыыхум гупсысэ, зэхашIэ икIи дин хуитыныгъэ илэщ. Мы хуитыныгъэм кызыэщIеубыдэр и закъуэу е гупу, нахуэу е унейуэ (щэхуу) и тхьэхуэлэуэрыщIэнхэр, и динкIэ щIапхъэхэр нэрылъагъуу яригъэщIэн, игъэзэщIэн хуитыныгъэри.

19-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыыхум хуитыныгъэ илэщ зэрыхуейуэ гупсысэнэу, и гупсысэхэр кыIуэтэну. Мы хуитыныгъэм хэтщ цыыхур и гупсысэхэм кыыхэкIкIэ зыми кыимыгъэгумэщIыну, къралыгъуэ гъунапкъэхэм емылбьтауэ щIэныгъэхэр, гупсысэхэр сыт хуэдэрей гъуэгукIи къэхутэн-къэпщытэн, зыIэрыгъэхьэн хуитыныгъэри.

20-нэ пычыгъуэ

1. Хэти хуитыныгъэ илэщ Iэщэншэу, зауэ-банэншэу зэхуэсыну, хасэ иухуэну, ухуа хасэм хыхьэну.

2. Хэти зы хасэ хыхьэну ебгъэз хъунукъым.

21-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыыхум хуитыныгъэ илэщ занщIэу езым е хуиту кыыхиха и лыкIуэхэм я IэкIэ къралым и зегъэкIуэн Iуэхухэм хыхьэну, хэлэбэну.

2. Дэтхэнэ зы цыыхум хуитыныгъэ илэщ и къэралым цыыхубэм кыыхузэригъэпэщ амалхэр зэхэгъэжыншэу, псом хуэдэу зыхуигъэщхьэпэну.

3. Хыыкумэт лэщхьэтетныгъэм и лъабжъэр къэралым и цыыхубэм и флэигъуэныгъэрщ. А флэигъуэныгъэр утыку къохьэр щэху щыкълэм тет хэхыныгъэ хуит захуэхэу е цыыхухэм я флэигъуэныгъэхэр щхьэхуит-псэхуиты кыызэрагъэлъэгъуэфыну гъэпса нэгъуэщл щыкълэхэу, зы ныбжъ ирикъуа цыыху псоми яхузэлухауэ, я лэлэтхэми зэхуэдэ гуащлэ ялэуэ, лалъэ гъэнэхуаклэ кыытрагъэзэжхэмклэ.

22-нэ пычыгъуэ

Цыыхубэ жылагъуэм зэрыщыщым елгытауэ дэтхэнэ зы цыыхум хуэфашщэщ социалнэ къэхъумэныгъэ. Къэрал гуащлэклэ е къэралыгъуэхэм я зэдэлэпыкъуныгъэклэ икли дэтхэнэ зы къэралым езым и гъэпсыкълэмерэ и амалхэмрэ елгытауэ дэтхэнэ зы цыыхум хуитыныгъэ илэщ и напэрэ и цыыхугъэрэклэ тыншу зэрызиужыныу экономикэ, социалнэ икли щлэнхабзэ лүэхуклэ зыхуэныкъуэну амалхэр ирагъэгъуэтыну.

23-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыыхум хуитыныгъэ илэщ лэжъэну, и лүэхур хуиты кыыхыхыну, захуагъэклэ икли хуэфл амалхэмклэ лэжъэну икли лүэхуншагъэм кыыщахъумэну.

2. Дэтхэнэ зы цыыхум хуитыныгъэ илэщ зэхэгъэжыншэу зэхуэдэ лүэху папщлэ зэхуэдэ лэжъапщлэ къратыну.

3. Дэтхэнэ зы цыыхум хуитыныгъэ илэщ езыри и унагъуэри цыыхум хуэфашщэн псэуклэ илэу зыгъэпсэун, щыхуейм деж зылгылэсыфыну социалнэ хъумэныгъэхэмклэ щлэгъэбыдауэ зы псэуклэ амал къезытын зы лэжъапщлэ хуэфл кыылэрыхъэну.

4. Дэтхэнэ зы цыыхум хуитыныгъэ илэщ езым и флагъэ папщлэ хасэ (профсоюз, сендикэ) зэхышэну, апхуэдэ зэхэшап хыхъэну, хэтыну.

24-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цыыхум хуитыныгъэ илэщ зигъэпэсэхуну, и нэгу зригъэужыныу, псом хуэмыдэу и лъэжъэгъуэ лалъэр цыыху хуэфашщэ щапхъэм иту кыыхуагъэпсыну, лалъэ гъэнэхуаклэ и лъэжъапщлэри къратурэ гъэпсэхуаклэу дэклэну.

25-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыыхум хуитыныгъэ илэщ езыри и унагъуэри узыншэн, тхъэгъуэ хуэфашщэ илэу псэун папщлэ шхыныгъуэ, фашщэ, унэ икли медицинскэ дэлэпыкъуныгъэ игъуэтыну. Хэти хуитыныгъэ илэщ, лүэхуншагъэ, сымаджагъэ, хукъуагъэ, лыгъуабагъэ, фызабагъэ, жыгъэ икли езым имылэщлагъэ лүэхугъуэхэм кыыхэкл амалыншагъэ, тхъэмышщлагъэ кыылгысу щытмэ кыыщахъумэну, кърэгъэлыну.

2. Анэхэмрэ сабийхэмрэ хуитыныгъэ ялэщ хэхауэ кыыклэлгышлгыныхуэ, кыыдэлэпыкъунхуэ. Зэрыша зэлл-зэфыз и бынуи зэмышщхьэгъусэхэм кьалъхуауи щыррет, сабий псоми я зэхуэдэу, зэхэгъэжыншэу хуагъэщхьэпэр а зы социалнэ къэхъумэныгъэ амалхэр.

26-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цыыхур хуитщ гъэсэныгъэ зэригъэгъуэтыну. Гъэсэныгъэр, нэхъ мащлэ дыдэу къапщтэмэ икли лъабжъэ гъэсэныгъэр ахышэншэщ. Пэщлэдзэ гъэсэныгъэр зумыгъэлэнклэ амал

зимыІуэ егъэзыгъуэщ. Техникэ икІи ІэщІагъэ гъэсэныгъэр хэти хузэІухагъэнущ. Ипщэ гъэсэныгъэр зэхэгъэжынщэу хэти хузэІухауэ щытын хуейщ езым и сэнауш (талант) елгытауэ.

2. Гъэсэныгъэр цІыхум и цІыхугъэм икъуу зригъэужьыным хуэфІыу гъэпсауэ икІи цІыху хуэфашцэхэмрэ хуитыныгъэ нэхъыщхъэхэмрэ хуащІ цІыхьыр, лъытэныгъэр игъэлъэщыным, щІигъэбыдэным хуэунэтІауэ щытын хуейщ. Гъэсэныгъэм цІыхухэр хуцІигъэкъун хуейщ расэ псоми, лъэпкъ псоми, дин гуп псоми я зэхуакум гулътэ, зэгурыІуэ, зэхуэфІныгъэ, зэныбжъэгъугъэ дэлъыну икІи мамырныгъэр къыхъумэн папщІэ Дунейпсо Къэрал Зэгухъэныгъэм иригъэкІуэкІ лъэжыгъэм зригъэужьу щытын хуейщ.

3. Сабийхэм ирагъэгъуэтыну гъэсэныгъэр зыхуэдэнур къыхэзыхыну хуитыр, псом япэрауэ и анэ-адэрщ.

27-нэ пычыгъуэ

1. Хэти хуитыныгъэ иІэщ цІыхубэм и щІэнхабзэ гъащІэм хуиту ныхыхъэну, гъуазджэр зыхуигъэщхъэпэну, щІэныгъэ зыужьыныгъэм хэтыну икІи ар зыхуигъэщхъэпэну.

2. Хэти хуитыныгъэ иІэщ езым къыгъэщІа щІэныгъэ, жъабзэ (литературэ), гъуазджэ ІэщІагъэхэм мылкъуу, пщІэуэ, цІыхъуэ къыпэкІуэу хъуар къыхуахъумэну.

28-нэ пычыгъуэ

Хэти хуэфашцэщ мы джэпсалъэм къыщыхэщ цІыху хуэфашцэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ щагъэзэщІэфыну зы социалнэ икІи дунейпсо гъэпсыкІэ системэ щыІэну.

29-нэ пычыгъуэ

1. Хэти езым и цІыхугъэм хуиту икІи икъуу зригъэужьыну амал къезыт цІыхубэ жылагъуэми къэралми хуищІэжыпхъэ пщэрылхэр иІэщ.

2. Хэти и хуэфашцэхэр зыщыхуигъэщхъэпэкІэ икІи и хуитыныгъэхэр щызэрихъэкІэ, нэгъуэщІхэм я хуэфашцэхэмрэ я хуитыныгъэхэмрэ хуэгъэпэжын, абыхэм цІыхь, лъытэныгъэ къыхуегъэщІын икІи демократическэ жылагъуэм зэдащтэ щэнхабзэр (этикэр), жылагъуэ гъэпсыкІэр, щыІэкІэр егъэфІэкІуэным и амалхэр къэхъума хъун папщІэ хэхауэ къэрал хабзэкІэ гъэнэхуа гъунапкъэхэм епхауэ щытщ.

3. Дауи иррехъу, мы цІыху хуэфашцэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ зыхуэбгъэщхъэпэ, зепхъэ хъунукъым Дунейпсо Къэрал Зэгухъам и гурыл-гурыщІэхэмрэ и бзыпхъэхэмрэ (принципхэмрэ) къемызэгъыу.

30-нэ пычыгъуэ

Мы джэпсалъэм къыхиубыдэ дэтхэнэ зы хабзэ гъэувар зыгурыбгъаІуэ хъунукъым мыбы къыщІуэтыкІа хабзэ гъэувахэм щыщ гуэр иІэтыну, иукъуэну дэтхэнэ зы къэралы, гупы, нэрыбгы хуитыныгъэ ирит хуэдэу.